

Nr 6.

Ankom till riksdagens kansli den 24 juli 1914 kl. 2 e. m.

Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 6, i anledning dels av en inom andra kammaren av hr Palmstierna väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t, angående åtgärder för beredande av bättre vård i vissa fall åt barnsängskvinnor jämte nyfödda barn, dels av första kammarens beslut med anledning av en inom kammaren väckt motion av hr Steffen i samma ämne.

I en inom andra kammaren väckt, till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 168, har herr Palmstierna hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om en utredning angående vilka åtgärder, som från det allmännas sida böra vidtagas, för att i huvudsaklig överensstämmelse med vad här ovan yttrats, *dels* i tätare bebyggda orter, industrisamhällen och dylikt, bereda mindre bemedlade barnsängskvinnor jämte nyfödda barn tillfälle att vid tiden omkring förlossningen erhålla tjänlig och kostnadsfri vård *utom hemmet* å för ändamålet anordnad plats, *dels* i övrigt genom direkt understöd, utgående såsom ersättning för direkta omkostnader vid förlossningar i hemmet — för barnmorska m. m. — tillförsäkra mindre bemedlade barnsängskvinnor jämte nyfödda barn den vård, som dessa till befordrande av släktets sundhet och hälsa behöva.

Motion i andra kammaren.

Ur motiveringen, till vilken utskottet får hänvisa, tillåter sig utskottet med avseende på den af motionären anvisade lämpligaste utvägen till förevarande frågas lösning anföra följande:

»Vad våra egna förhållanden angår, synes det mig, som om lämpligaste utvägen vore, att staten lämnar ett efter vissa grunder beräknat

årligt bidrag till de kommuner, vilka tillförsäkras barnbördshjälp intill ett fastställt maximibelopp åt sådana medlemmar av kommunen, vilkas inkomster och förmögenhetsvillkor icke överstiga en närmare fixerad summa, allt under förutsättning att understödet icke åsättes fattigvårds-karaktär.

Denna form för frågans lösning är fullt användbar, vare sig sjukförsäkringen är frivillig, som för närvarande, eller genom ny lagstiftning blivit förklarad obligatorisk. Uti intetdera fallet kommer nämligen frågan om fri läkare- resp. barnmorskehjälp eller fri medicin att spela in av det skäl, att den svenska sjukkasserörelsen, i olikhet mot andra, begränsat sin uppgift till den ersättning för förlorad arbetsförtjänst, sjukdomen påkallar. Medlemmarna ha icke velat binda sig vid av sjuk-kassa anställd läkare, utan förbehållit sig valfrihet, och därmed har följt, att man i regel lämnat spörsmålet om läkarehjälp och dylikt utanför sjukkasseverksamheten. Så torde det även i framtiden komma att förbli och något behov av förändring härutinnan föreligger icke. Följaktligen kan det allmänna, oberoende av den karaktär, sjukkasserörelsen må äga, utan sammanblandning med denna besluta i förevarande ärende.»

Utskottet, som vid behandlingen av ifrågavarande motion ansett det vara lämpligt att inhämta kungl. medicinalstyrelsens och kungl. socialstyrelsens mening i ämnet, har, efter därom hos vederbörande statsråd gjord framställning, fått mottaga de yttranden, som återgivnas i bilaga 1—2.

*Motion i
första kam-
maren.*

Inom första kammaren har av herr Steffens väckts en motion, nr 80, av likartat syfte och innehåll som den ovannämnda av herr Palmstierna inom andra kammaren väckta motionen. I herr Steffens motion hemställes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t, i sammanhang med pågående utredning angående införande av obligatorisk sjukförsäkring, jämväl ville föranstalta om en utredning angående vilka åtgärder som böra vidtagas för att i huvudsaklig överensstämmelse med vad här ovan yttrats *dels* bereda mindre bemedlade barnsängskvinnor jämte nyfödda barn tillfälle att vid tiden omkring förlossningen erhålla tjänlig vård *utom hemmet* å för ändamålet anordnad plats, *dels* i övrigt genom utgivande av ersättning för direkta omkostnader vid förlossningar *i hemmet* — för barnmorska m. m. — tillförsäkra mindre bemedlade barnsängskvinnor jämte nyfödda barn den vård, som dessa till befordrande av släktets sundhet och hälsa behöva.

Beträffande lämpligaste sättet att åvägabringa den av motionären

påyrkade utredningen tillåter sig utskottet ur motiveringen till motionen anföra följande:

»Då, vad vårt eget land angår, Kungl. Maj:ts uppdragit åt socialstyrelsen att utreda frågan om *obligatorisk* sjukförsäkring, torde det, med hänsyn icke minst till utlandets erfarenheter, finnas sannolikhet för, att det väntade lagförslaget skall utvidga den svenska sjukkaserverksamheten till att omfatta även läkarehjälp och medicin, samt, i samband därmed, *barnmorskehjälp*, förutom den redan nu utgående ersättningen för förlorad arbetsförtjänst vid sjukdom. En sådan utveckling av vårt sjukkasseväsen synes mig innebära den bästa lösningen icke blott av det egentliga sjukförsäkringsproblemet, utan äfven av den här föreliggande specialfrågan om *barnbördshjälp* i hemmet åt mindre bemedlade barnsängskvinnor. Självklart är, att, alternativt, vård i *barnbördshus* bör ingå i de förmåner, som de obligatoriska sjukkassorna skola vara skyldiga att skänka sina kvinnliga medlemmar.»

Första kammarens andra tillfälliga utskott, som till förberedande behandling fått mottaga sistnämnda motion, har i sitt utlåtande anført:

*Första kam-
marens ut-
skott.*

»I nu gällande lag om arbetarskydd av den 29 juni 1912 stadgas rörande kvinnors användande i arbete, bland annat, dels att kvinna, som fött barn, icke må användas i industriellt arbete av i lagen närmare angivet slag under de sex första veckorna efter barnsörden, därest icke med läkarbetyg styrkes, att hon utan men för sig eller barnet tidigare kan börja arbetet, samt dels att, om kvinna, som användes i dylikt arbete, företer intyg av läkare eller barnmorska, att hon med sannolikhet kan vänta sin nedkomst inom två veckor, ledighet från arbetet ej må förvägras henne. Genom berörda lag har den så kallade barnsängsvilan, som enligt förut gällande lagstiftning endast omfattat fyra veckor, utsträckts till sex. Vidare har 1912 års riksdag beviljat ett anslag å 25,000 kronor till sjukkassor, vilka lämna moderskapsunderstöd. I sitt utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition till samma riksdag angående anvisande av dylikt anslag, dels ock en i anledning därav väckt motion yttrade särskilda utskottet nr 1, bland annat, rörande den utsträckta tiden för barnsängsvilan: »En dylik anordning måste otvivelaktigt med hänsyn till folkhälsan och släktets fortbestånd anses synnerligen väl motiverad, men den påkallar såsom nödvändigt komplement någon åtgärd, varigenom modern med sitt barn tillförsäkras nödortfigt underhåll under den påtvungna arbetslöshetstiden.

En sådan åtgärd var den tilltänkta moderskapsförsäkringen avsedd att bli. Då nu tanken på denna försäkring av skäl, som anföras i propositionen, för närvarande ej ansågs kunna lämpligen förverkligas, har Kungl. Maj:t funnit sig föranlåten framlägga förevarande förslag till understödjande av sådana sjukkassor, som meddela moderskapsunderstöd. Förslaget avser dock ej allenast industriens arbeterskor, utan är av allmängiltig räckvidd.» Därjämte uttalades i berörda utlåtande den åsikt, att någon tillfredsställande lösning av frågan om moderskapsunderstöd ej stode att vinna annat än i samband med obligatorisk sjukförsäkring, vilket emellertid ej hindrade, att det begärda understödet såsom en provisorisk anordning, vilken ej kunde befaras verka fördröjande på genomförandet av dylik sjukförsäkring, av riksdagen anvisades.

Ehuru man sålunda redan i någon mån sökt bereda hjälp åt barnsängskvinnor i mindre goda ekonomiska omständigheter, återstår dock enligt utskottets förmenande härvidlag ett stort fält för verksamhet från statens sida, i vars intresse det givetvis måste ligga att söka åstadkomma en tillfredsställande och snar lösning av hithörande utan tvivel mycket betydelsefulla frågor. I likhet med motionären har utskottet trots sig finna, att spørsmålet om tillförsäkrandet av *en god vård* åt obemedlade barnsängskvinnor och deras nyfödda barn i främsta rummet bör vinna beaktande, då detta säkerligen äger stor betydelse för såväl individen som hela vårt folk. Och då, såsom i motionen närmare framhållits, den vård, som under nuvarande förhållanden ofta kommer de obemedlade barnsängskvinnorna till del, obestridligen är otillfredsställande, har det, i betraktande av frågans vikt, syntts utskottet som vore tiden inne för att i sagda avseende söka åvägabringa mera betryggande förhållanden. Ej heller får i detta sammanhang förbises den oroande omständigheten, att nativiteten i vårt land för närvarande är synnerligen låg och väl sannolikt under en följd av år kommer att så förbliva. Det lärer sålunda även av detta skäl ligga särskild makt uppå, att man på bästa möjliga sätt sörjer för vården av det antal individer, som födas, för att genom dandandet av kraftigare och livsdugligare medborgare söka i någon mån ersätta vad som brister i avseende på befolkningens mängd.

Såsom främjande den med motionen åsyftade bättre vården av ifrågasvarande kvinnor och deras späda barn har motionären i första hand föreslagit upprättande av s. k. barnbördshem i städerna och på landsbygden och i andra hand anordnande av fri barnmorskehjälp och annan vård, då förlossning sker hemma. Det synes emellertid utskottet, som vore

kravet på sistberörda slag av vård det, som i främsta rummet borde tillgodoses. Det torde nämligen i de flesta obemedlade familjer, såväl i städerna som framför allt på landet, vara fallet, att hustrun före den väntade barnsörden, även med utsikt att få komma under sakkunnig behandling i ett välordnat barnbördshem, likväl helst ser, att hon får kvarstanna i hemmet och där föda sitt barn, i trots av de mindre gynnsamma förhållanden i fråga om utrymme, bekvämlighet och lugn, hennes eget hem kan ha att erbjuda. Hänsyn måste nämligen tagas till en sådan kvinnas vana vid förhållandena i hemmet, hennes omtanke om man och barn, vilkas nödvändiga behov under hennes frånvaro kunna bliva försummade, samt den omständigheten, att för ett flertal kvinnor, särskilt av den jordbrukande befolkningen, en barnsörd i regel ej är förenad med större obehag eller längre tids svaghet.

Rörande sättet, varpå en dylik vård i hemmen lämpligen kunde ordnas, vill utskottet först och främst i anslutning till det av motionären framställda förslaget framhålla betydelsen av fri barnmorskehjälp för obemedlade, men även fästa uppmärksamheten på den stora vikten av att barnsängskvinnor i obemedlade familjer vid barnbördstillfällen erhålla hjälp av dugliga kvinnliga biträden, som kunna gå till handa ej blott vid vårdandet av modern och hennes barn, utan även under hennes ned-satta tillstånd vid hemmets behöriga skötsel i övrigt. Utskottet vill jämväl påpeka, hurusom enbart ekonomisk hjälp, enligt vad erfarenheten visat, vid många tillfällen ej länder till åsyftat gagn, enär hustrun, i stället för att med användande av moderskapsunderstödet sköta sig själv och barnet samt njuta en nödvändig vila, av familjens bekymmersamma ekonomi nödgas, så fort hennes krafter medgiva, lämna bädden och delta i arbetet, ofta till obotlig skada för sig själv och hemmet. I sådana fall torde hjälpen i form av ett dugligt kvinnligt biträde i hemmet vara ovärderlig, något, varom för övrigt erfarenheten från andra länder kan upplysa. Då denna form av hjälp jämväl torde vara förhållandevis ej blott billig, utan även lätt att ordna, synes den förtjäna att framhållas.

Emellertid torde frågan om vården av obemedlade barnsängskvinnor ej kunna lösas endast genom anordnande av bättre vård i hemmen. Förhållandena kunna ju vara sådana, att vistelsen i hemmet av en eller annan anledning är alldeles olämplig. Detta torde oftast bliva fallet i industrisamhällen, där dels de arbetande kvinnorna på grund av arten av sitt arbete i fysiskt avseende vanligen äro mindre väl rustade för att

lyckligt och lätt genomgå en förlossnings besvärligheter, och där förlossningen ofta betecknar en fysiologiskt betänklig kris, dels ock en del av med ifrågavarande motion avsedda kvinnor äro ogifta och sakna den nödvändigaste hjälp och vård. För dessa slag av kvinnor torde vården helst böra lämnas utom hemmen. Och den farhågan, att man genom beredandet av bättre vård åt de ogifta mödrarna och deras barn skulle på ett obehörigt sätt premiera de fria förbindelserna, torde äga lika litet berättigande som den åsikten, att man genom försummande i detta avseende av ifrågavarande kvinnor och deras späda barn skulle verka för moralens höjande. Härom må emellertid råda vilken mening som helst, med säkerhet kan dock sägas, att samhället är i stort behov av de individer, som födas, och har förpliktelse att på bästa sätt sörja för vården av såväl de utom äktenskapet födda späda barnen, som deras mödrar. Att sålunda även frågan om införande i vårt land av barnbördshem i någon form med snaraste bör komma under behandling synes utskottet uppenbart, i all synnerhet, som vi i detta avseende torde stå efter flera av våra grannländer. Utan att kunna närmare ingå på frågan om sättet för denna sist behandlade frågas lösning, vill utskottet härvidlag endast som sin åsikt framhålla, att, om dylika hem skola inrättas, de lämpligen synas böra omhändertagas av landstingen, att ordnas i samband med dessas verksamhet för sjukvården inom länen. Ty ehuru det förtjänar betonas, att barnsörden till sin natur i allmänhet icke kan räknas såsom en sjukdom, torde det likväl enligt utskottets förmenande ej kunna bestridas, att vården av barnsängskvinnorna och de späda barnen i mångt och mycket kräver vidtagandet av samma hygieniska och sanitära anstalter som de vid sjukvården brukliga, och att dessas ombesörjande lämpligen kan anförtros åt ett och samma organ, i detta fall landstingen med ekonomiskt understöd från såväl staten som kommunerna.

Den 31 december 1913 uppdrog Kungl. Maj:t, såsom av motionären påpekats, åt socialstyrelsen att verkställa utredning om införande i vårt land av obligatorisk sjukförsäkring. I sammanhang med lämnandet av detta uppdrag yttrade dåvarande civilministern bl. a.: »I samband med det förslag till lag om arbetarskydd, som förelades 1912 års riksdag, var ifrågasatt att jämväl framlägga förslag till lagstiftning om obligatorisk moderskapsförsäkring för industriarbeterskor. Då så emellertid ej ansågs böra ske, kunde icke heller stadgandet i arbetarskyddslagen om arbetsvila för barnsängskvinna erhålla en fullt

tillfredsställande avfattning. Visserligen har det uppslag till införandet av moderskapsunderstöd inom sjukkassorna, som givits genom kungörelsen den 6 december 1912 om särskilt statsbidrag till sjukkassor, som meddela moderskapsunderstöd, väckt mycket livlig anslutning inom sjukkasserörelsen, men det är knappast att förvänta, att anslutningen, särskilt från kvinnornas sida, till denna rörelse i framtiden skall bliva så betydande, att en tillräcklig, ovillkorlig barnsängsvila skall kunna genom lag föreskrivas för alla de inom industrien sysselsatta mödrar, som därav äro i behov. Möjligheten till en utveckling jämväl i övrigt av frågan om beredande av moderskapsunderstöd sammanhänger ävenledes intimt med införande av obligatorisk sjukförsäkring.»

I överensstämmelse med den uppfattning, som tagit sig uttryck i berörda yttrande i statsrådsprotokollet, har utskottet vid behandlingen av förevarande motion i likhet med motionären kommit till den övertygelsen, att spørsmålet om beredande av bättre vård åt barnsängskvinnor jämte nyfödda barn bör lösas i sammanhang med frågan om obligatorisk sjukförsäkring, helst så ordnad, att den kommer att omfatta ej blott industriarbetare, utan även övriga grupper av lönearbetare och särskilt jordbruksarbetare, samt att den bereder tillfälle för dem, som upphört att vara lönearbetare, att på ett eller annat sätt kvarstå i den obligatoriska försäkringen, eller underlättar deras övergång till den frivilliga sjukförsäkringen.

På grund av det anförda får utskottet hemställa, att första kammaren för sin del ville besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t, i sammanhang med pågående utredning angående införande av obligatorisk sjukförsäkring, jämväl ville föranstalta om utredning, huruvida och i så fall vilka åtgärder böra vidtagas för att i huvudsaklig överensstämmelse med vad här ovan yttrats dels tillförsäkra mindre bemedlade barnsängskvinnor jämte nyfödda barn den vård vid förlossningar *i hemmet*, som dessa till befordrande av släktets sundhet och hälsa behöva, dels i övrigt bereda mindre bemedlade barnsängskvinnor jämte nyfödda barn tillfälle att vid tiden omkring förlossningen i händelse av behov erhålla tjänlig vård *utom hemmet* å för ändamålet anordnad plats.»

Första kammaren har bifallit sitt utskotts hemställan, varefter detta beslut genom protokollsutdrag delgivits andra kammaren, som hänvisat ärendet till sitt andra tillfälliga utskott.

Första kam-
marens be-
slut.

Utskottet.

Vid granskning av förevarande motioner, vilka det syntes utskottet lämpligt att upptaga till behandling i ett sammanhang, framgår, att den i båda fallen gjorda hemställan egentligen skiljer sig däri, att under det herr Palmstierna framställt begäran om en fristående utredning av föreliggande fråga, har herr Steffen yrkat, att densamma skulle behandlas i sammanhang med pågående, av Kungl. Maj:t den 31 december 1913 åt kungl. socialstyrelsen uppdragna utredning angående införande av obligatorisk sjukförsäkring. Ser man på de av respektive motionärer framställda motiveringarne, äro dessa, oavsett en mindre väsentlig punkt, likalydande, med undantag för de här ovan anförda ställen, där motionärerna sökt närmare anvisa den lämpligaste utvägen för åstadkommande av den av dem påyrkade utredningen.

För sin del är utskottet av den meningen, att föreliggande, synnerligen behjärtansvärda fråga lämpligen finner sin lösning genom att hänskjutas till behandling i samband med den redan av Kungl. Maj:t föranstaltade utredningen angående obligatorisk sjukförsäkring, till stöd för vilken mening utskottet får åberopa det av kungl. socialstyrelsen avgivna yttrandet. Då utskottet anser sig i allo böra tillstyrka ett biträdande av det av första kammaren fattade beslutet, vill utskottet endast tillägga, att, för den händelse det skulle visa sig under gången av den inom kungl. socialstyrelsen pågående utredningen, att föreliggande fråga kunde utbrytas och sålunda erhålla ett skyndsammare avgörande än frågan om den obligatoriska sjukförsäkringen i hela dess omfattning, det må ankomma på Kungl. Maj:t att i sådant fall vidtaga de åtgärder, som kunna synas lämpliga. Utskottet kan icke heller anse annat, än att, därest så skulle i vissa delar visa sig önskvärt, kungl. socialstyrelsen kunde söka samarbete med kungl. medicinalstyrelsen.

Med anledning av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

a) att andra kammaren ville i likhet med första kammaren för sin del besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t, i sammanhang med pågående utredning angående införande av obligatorisk sjukförsäkring, jämväl ville föranstalta om utredning, huruvida och i så fall vilka åtgärder böra vidtagas för att i huvudsaklig överensstämmelse med vad här ovan yttrats dels tillförsäkra mindre bemedlade barnsängskvinnor jämte

nyfödda barn den vård vid förlossningar i hemmet, som dessa till befordrande av släktets sundhet och hälsa behöva, dels i övrigt bereda mindre bemedlade barnsängskvinnor jämte nyfödda barn tillfälle att vid tiden omkring förlossningen i händelse av behov erhålla tjänlig vård *utom hemmet* å för ändamålet anordnad plats;

b) att herr Palmstiernas motion nr 168 må anses genom vad utskottet i mom. a) hemställt besvarad.

Stockholm den 23 juli 1914.

På utskottets vägnar:

M. ENDERSTEDT.

I ärendets slutbehandling hava deltagit herrar *Enderstedt, Kant, Zelahn, Gustafsson* i Brånsta, *O. Nilsson* i Örebro, *Olsson* i Löräng, *Andersson* i Herrklättan, *Andersson* i Raklösen, *Sjögren* och *Persson* i Västervik.

Reservation

av herrar *Kant, O. Nilsson, Andersson* i Herrklättan, *Sjögren* och *Persson* i Västervik, som ansett, att utskottets utlåtande bort erhålla följande lydelse:

I förevarande motion hemställer herr Palmstierna, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om en utredning angående vilka åtgärder som från det allmännas sida böra vidtagas, för att i huvudsaklig överensstämmelse med vad här ovan yttrats, *dels* i tätare bebyggda orter, industrisambällen och dylikt bereda mindre bemedlade barnsängskvinnor jämte nyfödda barn tillfälle att vid tiden omkring förlossningen erhålla tjänlig och kostnadsfri vård *utom hemmet* å för ändamålet anordnad plats, *dels* i övrigt genom direkt understöd, utgående såsom ersättning för direkta omkostnader vid förlossningar i hemmet — för barnmorska m. m. —, tillförsäkra mindre bemedlade barnsängskvinnor jämte nyfödda barn den vård, som dessa till befordrande av släktets sundhet och hälsa behöva.

I motiven till denna motion pekar motionären huvudsakligen på två vägar för ernående av den äskade bättre vården av mindre bemedlade barnsängskvinnor och deras nyfödda barn, nämligen 1. anordnande av förlossningsanstalter och mindre barnbördshem i större antal än som nu förefinnes, och 2. vidtagande av åtgärder för beredande i större utsträckning än nu är fallet av effektiv barnmorskehjälp vid förlossning, varjämte i ett över motionen avgivet yttrande framhållits behovet, särskilt i de fattigare hemmen, av biträde även efter förlossningen genom så kallade hemsköterskor.

Alla de sålunda föreslagna åtgärderna äro uppenbarligen av medicinsk natur.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 80, har emellertid herr Steffen hemställt, att samma utredning, som herr Palmstierna i sin motion påyrkat, måtte verkställas i sammanhang med pågående utredning angående införande av obligatorisk sjukförsäkring. Denna motion har av första kammaren bifallits.

Skulle nu andra kammaren biträda detta första kammarens beslut

oförändrat, skulle följden härav bliva den, att riksdagen skrevo till Kungl. Maj:t och begärde en utredning i enlighet med den av herr Steffen gjorda framställningen. Då denna skrivelse ankomme till Kungl. Maj:t, hade, vid det förhållandet att riksdagen hemställt, att den äskade utredningen skulle ske i sammanhang med pågående utredning angående införande av obligatorisk sjukförsäkring, Kungl. Maj:t intet annat att göra än att remittera skrivelsen till socialstyrelsen, vilken styrelse har sist berörda utredning om händer.

Då emellertid, såsom ovan framhållits, här är fråga om vidtagande av åtgärder av rent medicinsk natur, samt vad herr Palmstierna i förevarande hänseende föreslagit ej kan sägas tänga sjukförsäkringen och därigenom socialstyrelsen på annat sätt, än att de föreslagna åtgärderna kunna medverka till att förebygga en barnamoderns nedbrytande av en i följd av vanskötsel vid förlossningstillfället eventuellt uppkommen sjukdom, kan utskottet ej annat än anse det mindre lämpligt att överlämna detta ärendes förberedande behandling till socialstyrelsen, inom vars verksamhetsområde ärendet ej faller. Skall ärendet för utredning överlämnas till något statens organ, skall detta givetvis vara medicinalstyrelsen. Skall frågan däremot, på sätt herr Steffen och första kammaren ansett, bliva föremål för förberedande behandling i sammanhang med utredningen angående införande av obligatorisk sjukförsäkring, kan, enligt utskottets förmenande, denna utredning ej lämpligen verkställas av någon statsmyndighet, utan bör i sådant fall detta ärende i hela dess vidd för utredning överlämnas åt en för ändamålet särskilt tillsatt kommitté, i vilken såväl medicinska auktoriteter som sakkunniga på det försäkringstekniska området böra vara representerade.

Av vad sålunda anförts torde framgå, att utskottet helst velat hemställa om bifall till herr Palmstiernas motion oförändrad. Då emellertid ringa utsikt lär förefinnas att förmå första kammaren att frånga sitt i ärendet fattade beslut, vill utskottet allenast förorda en mindre jämkning i detta beslut, en jämkning, som ingalunda innebär, att första kammaren skulle upphäva sitt redan fattade beslut i ämnet, men som dock skulle möjliggöra för Kungl. Maj:t att, om så ansåges lämpligt, lägga utredningen efter en annan linje än den som herr Steffen utstakat.

Utskottet får för den skull hemställa,

- a) att andra kammaren behagade på det sätt biträda första kammarens i förevarande ärende fattade

beslut, att andra kammaren ville för sin del besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte an- hålla, att Kungl. Maj:t — *antingen* i sammanhang med pågående utredning angående införande av obliga- torisk sjukförsäkring *eller* oberoende därav — jämväl ville föranstalta om utredning, huruvida och i så fall vilka åtgärder böra vidtagas för att i huvudsaklig överensstämmelse med vad här ovan yttrats dels till- försäkra mindre bemedlade barnsängskvinnor jämte nyfödda barn den vård vid förlossningar *i hemmet*, som dessa till befordrande av släktets sundhet och hälsa behöva, dels i övrigt bereda mindre bemedlade barnsängskvinnor jämte nyfödda barn tillfälle att vid tiden omkring förlossningen i händelse av behov er- hålla tjänlig vård *utom hemmet* å för ändamålet an- ordnad plats;

b) *att* herr Palmstiernas motion nr 168 må anses genom vad utskottet i mom. a) hemställt besvarad.

Bilaga 1, A.

*Medicinalstyrelsens yttrande angående en inom riksdagen väckt motion
om beredande av bättre vård åt barnsängskvinnor m. m.*

Till Konungen.

Sedan riksdagens andra kammarens andra tillfälliga utskott hos Eders Kungl. Maj:t anhållit om medicinalstyrelsens yttrande angående en inom kammaren väckt motion nr 19 om skrivelse till Eders Kungl. Maj:t angående åtgärder för beredande av bättre vård i vissa fall åt barnsängskvinnor jämte nyfödda barn, och Eders Kungl. Maj:t anbefallt medicinalstyrelsen att avgiva sålunda begärt yttrande, får styrelsen härmed i underdånighet anföra följande:

Styrelsen har inhämtat här bifogat yttrande i ärendet från överläraren vid barnmorskeundervisningsanstalten i Stockholm, professorn Edw. Alin, och har denne förklarat sig anse den begärda utredningen vara mycket önskvärd.

Antalet barnbördsanstalter i riket framgår av bifogade förteckning.

För behovet av ett större antal förlossningsanstalter talar redan den omständigheten, att, såsom professor Alin i sitt yttrande meddelar, erfarenheten utvisar, att barnbördshusens klientel blir större år från år. Det förhåller sig även så, att ett stort antal hem finnas i landet, där förlossning och barnsäng icke kunna skötas på ett tillfredsställande sätt, och för kvinnor i dessa hem äro väl ordnade barnbördshem först och främst av betydelse. Även må erinras om att — fränsett de fall, där lasarettsvård är indicerad — förlossningar, som av en eller annan anledning kunna förväntas komma att förete vissa avvikelser från det normala, i regel erhålla bättre skötsel å en väl ordnad anstalt än i även jämförelsevis goda hem.

I motionen säges, beträffande de föreslagna förlossningshemmen, att i många socknar och småsamhällen finnas t. ex. sjukstugor, vilka blott i undantagsfall komma till användning och möjligen skulle kunna utan större olägenhet apteras för ändamålet. Det torde emellertid böra ifrågasättas, huruvida på sådant sätt användbara förlossningshem, åtminstone i någon som helst nämnvärd utsträckning, skulle kunna erhållas.

Då motionären anför, att det vore alldeles förfelat att börja uppföra dyrbara anstalter för ändamålet och att enkla, men praktiskt inredda små sjukhem

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 13 saml. 2 avd. 6 häft. (Nr 6.) 3

vore vad som på flertalet platser behövdes, så vill medicinalstyrelsen i huvudsak instämma däruti, dock med en viss reservation.

I tätt bebyggda trakter torde nämligen större och med fullständigare utrustning försedda förlossningsanstalter vara att föredraga framför flera smärre »hem». Beträffande de små förlossningshemmen må även framhållas, att man ej kan ordna dem hur enkelt som helst. Hänsyn måste nämligen tagas därtill, att hemmet bör kunna ordentligt rengöras och desinfekteras. Inträffar t. ex. fall av barnsängsfeber på hemmet, överföres lätt sjukdomen på andra patienter, om icke hemmet är väl anordnat med hänsyn till denna omständighet, vilket medför rätt stora krav även på dessa smärre förlossningsanstalter.

Medicinalstyrelsen, som till fullo inser önskvärdheten av, att antalet förlossningsanstalter i riket ökas och att även i övrigt åtgärder vidtagas för att underlätta svårigheterna för mödrarna och deras familjer vid förlossningstillfällena och under barnsängstiden, har alltså intet att erinra mot en utredning av frågan, helst motionären redan framhållit, att vid utredningens verkställande hänsyn även borde tagas därtill, att genom de föreslagna åtgärderna någon sänkning av barnmorskornas förmåner icke komme att ske.

Remisshandlingarna återgå.

Stockholm den 5 juni 1914.

Underdånigst:

Richard Stenbeck.

Erik Åberg.

B. Buhre.

Fred. Bissmark.

Gustaf Hultkvist.

Karl Leijer.

Bilaga 1, B.

Till kungl. medicinalstyrelsen.

Över en till mig remitterad motion av friherre E. Palmstierna, angående åtgärder för beredande av bättre vård i vissa fall åt barnsängskvinnor jämte nyfödda barn, får jag härmed vördsamt avgiva följande yttrande:

Motionärens förslag om inrättande av förlossningshem i tätare bebyggda samhällen är högeligen beaktansvärt, ty det torde ej kunna bestridas, att den bästa förlossningsvård är den, som lämnas av en god barnmorska på en anstalt, inrättad och utrustad efter moderna principer. Även en helt enkel sådan inrättning bereder moder och barn bättre vård och vila, än många hem kunna skänka. Men i fråga om den stora mängden av arbetarhustrur i de större industrisamhällena torde det ej vara så illa ställt i nämnda avseende, ty deras hem äro ej i allmänhet så dåliga, att icke förlossning och barnsäng där kunna skötas på ett i det hela tillfredsställande sätt. Jag sluter detta av de mångfaldiga uppgifter, jag fått om barnmorskans verksamhet på sådana ställen av barnmorskorna själva. I varje större samhälle finnas dock icke så få familjer, för vilka det skulle vara till stor nytta, att moderns barnsörd kunde ske utanför hemmet. Ett icke ringa antal ogifta mödrar torde också komma att uppsöka dylika anstalter för att få bättre vård och humanare behandling.

All erfarenhet lär emellertid, att sjukvårdsanstalter och barnsördshus få ett år för år större klienttel och det torde därför icke vara tvivel underkastat, att inrättandet av nya förlossningsanstalter kommer att taga kunder från barnmorskorna, minska deras redan ganska klena utkomstmöjligheter och reducera deras antal.

Till en viss grad skulle väl detta uppvägas av en förbättring av de återståendes förmåner, något som motionären synes räkna med som en möjlighet, sannolikt med tanke på hjälp från statens eller landstingens sida.

I alla händelser, särskilt med hänsyn till möjligheten att förbättra ställningen för en del barnmorskor, synes den utredning, som motionären föreslår, vara mycket önskvärd.

Remisshandlingarna återgå.

Stockholm den 29 maj 1914.

Edw. Alin.

Professor.

UPPGIFT

å offentliga förlossningsanstalter i Sverige år 1914, fränsett de med universiteten och barnmorskeundervisningsanstalterna förenade barnbördshusen.

Län (stad)	Anstaltens namn	Byggnad bekostad av	Underhåll bekostat av	Självständig anstalt	Anstalt förenad med	Patientantal pr år	A n m.
Stockholms stad	Södra barnb.-huset *	staden	staden	1	—	4,516	
„	Pro Patria **	sällskapet	sällskapet	1	—	507 **	
Östergötlands län	Norrköping	donation	staden	—	sjukhus	c:a 500	
„	Linköping	donation	staden	1	—	329	
Jönköpings län	Jönköping	landsting	landsting	—	sjukhus	28 sängar	Beslutat, men ej uppfört
Blekinge län	Karlskrona	staden	staden	1	—	222	
Malmö stad	Malmö barnb.-hus	staden, kom-	staden	—	sjukhus	1,148	
„	„	mun	staden	—	sjukhem	221	
Malmöhus län	Landskrona	staden	staden	—	försörjnings-		
„	Ystad	staden	staden	—	inrättning	2 sängar	
Älvsborgs län	Vänersborg	staden	staden	—	försörjnings-	3 sängar	Öppnas som-
„	Trollhättan	donation	kommun + landsting	—	inrättning	3 sängar	maren 1914
„	Borås	staden	staden	1	—	12 sängar	Öppnas inom kort
Värmlands län	Karlstad	staden	staden	—	försörjnings-		Ifrågasatt, men ej beslutat
„	„	„	„	„	inrättning	15	
Örebro län	Örebro	staden	staden	—	försörjnings-	8 à 9	
„	„	„	„	„	inrättning		
Kopparbergs län	Falun	staden	staden	—	försörjnings-		
„	„	„	„	„	inrättning	c:a 10	
Gävleborgs län	Gävle	förening	staden	1	—	c:a 500	
Västernorrlands län	Sundsvall	staden	staden	—	barnuppföstr.-anstalt	c:a 300	

* Södra barnbördshuset är för närvarande upplåtet till undervisning för barnmorskeelever. Överenskommelsen härom kan dock när som helst upphävas. — Medicine kandidaternas undervisning sker vid det nya Allmänna barnbördshuset.

** Pro Patria mottager huvudsakligen burgnare patienter; avgiften 5: 50, 4: 50, 4: —, resp. 2: 50 per dag; cirka 25 patienter årligen mottagas kostnadsfritt efter företeende av medellöshetsintyg.

Bilaga 2.

Socialstyrelsens underdåniga utlåtande i anledning av motion i riksdagens andra kammare angående åtgärder för beredande av bättre vård i vissa fall åt barnsängskvinnor jämte nyfödda barn.

Till Konungen.

Sedan riksdagens andra kammares andra tillfälliga utskott hos Eders Kungl. Maj:t anhållit om socialstyrelsens yttrande angående en inom kammaren väckt motion om skrivelse till Eders Kungl. Maj:t angående åtgärder för beredande av bättre vård i vissa fall åt barnsängskvinnor jämte nyfödda barn, och Eders Kungl. Maj:t anbefallt socialstyrelsen att avgiva sålunda begärt yttrande, får styrelsen härmed anföra följande:

Frågan om åtgärder från det allmännas sida för åvägabringande av bättre skydd och vård för kvinnan vid tiden för barnsörden kan i Sverige sägas hava bragts på dagordningen genom en år 1908 av E. O. V. Wavrinsky i riksdagens andra kammare väckt motion angående moderskapsförsäkring. I anledning av denna motion uppdrog dåvarande statsrådet och chefen för civildepartementet åt de för uppgörande av förslag till ny lagstiftning angående sjukkassor tidigare förordnade sakkunnige att verkställa utredning och avgiva förslag jämväl beträffande frågan om moderskapsförsäkring under statens medverkan.

Sakkunniges betänkande avgavs den 19 december 1911 och innefattade förslag till lag om obligatorisk moderskapsförsäkring för i industriella företag anställda kvinnor. Lagen avsåg att bland annat bereda kontant understöd för den tid före och efter barnsörd, då kvinna på grund av bestämmelserna i den då väntade nya lagstiftningen om arbetarskydd icke finge sysselsättas i industriellt yrke, och kostnaderna för försäkringen skulle bestridas av de försäkrade själva, deras arbetsgivare och staten.

På grund av de gensagor, varmed detta förslag möttes icke minst från åtskilliga kvinnohåll, blev detsamma emellertid icke upptaget av regeringen. I stället framlades inför 1912 års riksdag proposition angående ett anslag av 25,000 kronor för beredande av särskilt statsbidrag åt sjukkassor, som frivilligt åto sig att bereda moderskapshjälp åt sina kvinnliga medlemmar. (Närmare bestämmelser angående villkoren för erhållandet av sådant statsbidrag utfärdades genom nådiga förordningen den 6 december 1912, svensk författningsamling 1912, nr 339.)

Det uppslag, som sålunda givits till beredande av åtminstone ekonomisk hjälp åt barnaföderskorna, har i allmänhet mottagits med livligt intresse, och en ganska stor mängd sjukkassor hava redan i sina stadgar infört härför erforderliga bestämmelser. Enligt approximativ uppskattning torde för närvarande om-

kring 50,000 eller i runt tal $\frac{1}{3}$ av samtliga till sjukkasserörelsen anslutna kvinnor vara berättigade att, i förekommande fall, erhålla moderskapshjälp från registrerad sjukkassa. Den tid, för vilken moderskapshjälp erhålles, utgör — i överensstämmelse med föreskrifterna i ovan åberopade nådiga kungörelse — minst 14 och högst 42 dagar, och en del sjukkassor medgiva, att härav intill 14 dagar få uttagas *före* barnsörden. Understödsbeloppet per dag utgör ofast 1 krona och har mera sällan satts så lågt som 90 öre.*

Redan vid tidpunkten för antagandet av 1910 års sjukkasselag torde man på de flesta håll hava varit övertygad om, att denna lagstiftning betecknade endast en övergångsform och att slutmålet endast kunde nås genom en fullt genomförd, obligatorisk sjukförsäkring. Den följande tidens händelser hava ytterligare framhävt nödvändigheten av en dylik utvecklingsgång och Eders Kungl. Maj:t har genom beslut den 31 december 1913 anmodat socialstyrelsen att verkställa vissa förberedande utredningar i och för övergång för vårt lands vidkommande till obligatorisk sjukförsäkring. Bland skälen, varför detta arbete borde upptagas omedelbart, anfördes av dåvarande statsrådet och chefen för civildepartementet till statsrådsprotokollet bland annat osannolikheten av att på frivillighetens väg nå fram till en sådan anslutning av kvinnorna till sjukkasserörelsen, att en tillräcklig, ovillkorlig barnsängsvila skulle, med bibehållande av en på frivillighetens grund vilande sjukförsäkring, kunna genom lag föreskrivas för alla inom industrien sysselsatta mödrar, som därav voro i behov.

Härav torde framgå, att den blivande utredningen tänkts skola omfatta jämväl frågan om moderskapsförsäkring och vad därmed äger samband. Erfarenheten från utlandet giver ock vid handen, att denna väg är den enklaste och bästa och att, bortsett från Italien, som på denna punkt gått sin egen väg och skapat en särskild, fristående moderskapsförsäkring, över huvud taget endast länder med obligatorisk sjukförsäkring varit i stånd att på ett något så när tillfredsställande sätt lösa frågan om ett effektivt moderskapsunderstöd. Till samma uppfattning har jämväl riksdagen tidigare anslutit sig. I riksdagens underdåniga skrivelse den 28 maj 1912 (nr 257) i anledning av Eders Kungl. Maj:ts ovan åberopade proposition angående anvisande av anslag till understödjande av sjukkassor, som meddela moderskapshjälp, har sålunda uttalats, att enligt riksdagens mening någon tillfredsställande lösning av frågan om moderskapsunderstöd icke stode att vinna annat än i samband med obligatorisk sjukförsäkring.

Erfarenheten från år 1912 torde med tillräcklig tydlighet visa, att det icke finnes någon utsikt att i Sverige genomdriva en från sjukförsäkringen skild, fristående moderskapsförsäkring. Något sådant har motionären icke heller velat, utan synes hava ansett, att vård i sammanhang med barnsörden skulle beredas kostnadsfritt av kommunen, dock utan karaktären av fattigvård. Det är emellertid att befara, att, även om sådan kostnadsfri vård mera avsevärt skulle kunna erbjudas, många kvinnor skulle dra sig för att under denna form begära moderskapshjälp. Att understödet icke hade samma rättsverkningar som mottagen fattigvård skulle säkerligen icke hindra, att detsamma både ansågs och mottogs som en ren nådegåva. Helt annorlunda ställer sig förhållandet, då moderskaps-

* I riksstaten för 1915 har anslaget till moderskapsunderstöd höjts till 50,000 kronor.

hjälpn erhålles genom sjukkassa, till vilken kvinnorna själva eller åtminstone deras män hava att betala avgifter och av vilken de följaktligen känna sig hava en rätt att, i förekommande fall, mottaga understöd.

Om ock barnbörden till själva sin natur är skiljaktig från sjukdomstillståndet, så är dock skillnaden i det yttre icke stor. Och i alla sådana fall, då i samband med havandeskapet eller barnbörden verklig sjukdom tillstöter eller det befinnes nödigt att härför anlita läkare, blir det tämligen onaturligt att med hänsyn till rätten till understöd skilja de båda tillstånden åt. Antingen måste därför det särskilda moderskapsunderstödet utsträckas till att omfatta jämväl med graviditeten och förlossningen sammanhängande sjukdomar, eller också måste moderskapshjälpn, så snart modern kräver jämväl sjukhjälp, läggas på sjukförsäkringen. Båda dessa utvägar äro emellertid var för sig förenade med avsevärda svårigheter.

Det lärer icke heller få anses praktiskt att ordna moderskapshjälpn såsom ett slags fristående institution, vilken väl för sitt vidkommande skulle kräva särskilda kommunala organ (nämnder eller dylikt). Redan nu klagas det på många håll över den splittring, som äger rum på närgränsande områden av offentlig verksamhet, och strävandena synas snarare böra gå ut på ett sammanförande av de skilda organen till större enhetlighet och samverkan.

I motiveringen till den motion, varöver socialstyrelsens utlåtande infordrats, har med rätta framhållits, att beredande av ekonomisk hjälp åt barnsängskvinnan representerar endast *en* sida av moderskapsförsäkringens problem. En annan och icke mindre viktig är att tillförsäkra modern och hennes barn den bästa möjliga vård. Sant är, att den frivilliga svenska sjukkasserörelsen i huvudsak begränsat sin uppgift till beredande av kontant understöd, men däremot försummat frågan om läkarvården. Men motionären tager helt säkert fel, när han utan vidare antager, att detta även i framtiden efter genomförande av obligatorisk sjukförsäkring kommer att bliva fallet. Det är naturligtvis absolut omöjligt att redan nu, innan ens det egentliga utredningsarbetet tagit sin början, förutsäga, huru en blivande obligatorisk sjukförsäkring kan komma att gestalta sig. Styrelsen anser emellertid för sin del, att frågan om läkarvården kommer att intaga ett av de allra främsta rummen vid sjukförsäkringens förestående omdaning och att en reform, som icke direkt eller indirekt löser frågan om läkarvården för de försäkrade, aldrig kan betraktas annat än som en halvmesyr.

Vården av barnsängskvinnorna och deras nyfödda barn har motionären tänkt sig böra lämnas helst utom hemmet å kommunala förlossningshem eller dylikt, men, där tillfälle härtill icke kan beredas, genom kostnadsfri vård i hemmet av barnmorska. Tillgången till dylika förlossningshem skulle utan allt tvivel lända till mycket stort gagn och på många platser fylla ett verkligt behov. Av stor betydelse för ett lyckligt förlopp av barnbörden vore givetvis också, om barnmorskan kunde anlitas utan direkta utgifter för barnaföderskan eller hennes familj icke blott vid själva förlossningen, utan även sedermera för tillsyn av modern och barnet.

Huru viktiga här anförda båda faktorer än äro, kunna de dock icke varken var för sig eller ens tillsammans anses utgöra en verklig lösning av problemet i dess helhet. För den ogifta barnaföderskan torde visserligen vård utom hem-

met på lämplig anstalt vara den bästa utvägen. Dock kan det även för hennes vidkommande inträffa, att anhöriga eller andra, som hon med sitt arbete försörjt, härigenom lämnas utan existensmedel. För den gifta kvinnan åter skulle hennes intagande å förlossningshemmet kanske innebära, att det egna hemmet lämnades vind för våg och man och barn utan hjälp och tillsyn. Oron för det egna hemmet kan under sådana förhållanden mer än uppväga den bättre vården å barnbörds hemmet.

Vad som vid barnets ankomst framför allt kräves i det fattiga hemmet torde vara hjälp och biträde för hemmets skötsel, matlagning o. s. v. För detta ändamål kräves det tillgång till vad man skulle kunna kalla *hemsköterskor*, kvinnor, som vistades i barnaföderskans hem och där utförde alla förekommande sysslor, här inbegripet skötseln under barnmorskans tillsyn av modern och barnet, därest förlossningen skett i hemmet. För dylika hemsköterskor torde icke krävas någon särskild högre utbildning, utan endast kännedom om hygienens vanliga krav samt förmåga att ordentligt sköta ett hem.

Den bästa lärdomen angående moderskapshjälpens ändamålsenliga ordnande torde kunna hämtas från Tyskland. Den tyska socialförsäkringen är nämligen även på denna punkt icke blott den äldsta, utan även i vissa avseenden den mest utvecklade. Riksförsäkringslagen av den 19 juli 1911 innehåller beträffande barnsängshjälpen i huvudsak följande bestämmelser.

Barnsängskvinna, som sista året före nedkomsten varit oavbrutet minst sex månader försäkrad mot sjukdom, erhåller barnsängshjälp till sjukhjälpens belopp under åtta veckor, av vilka minst sex måste komma på tiden efter nedkomsten. För de av lantsjukvårdens medlemmar, vilka icke lyda under allmänna yrkeslagen, fastställes tiden för barnsängshjälpens utgående genom stadgeföreskrift, dock att densamma skall omfatta minst fyra och högst åtta veckor (195 §).

Med barnsängskvinnans medgivande *kan* sjukvårdskassan

1) i stället för barnsängshjälp bekosta fri vård å förlossningsanstalt; har försörjningen av hennes anhöriga helt eller i huvudsak påvilat barnsängskvinnan, skall vid anstaltsvård en penningssumma till moderskapshjälpens halva belopp utbetalas till de anhöriga;

2) bekosta hjälp och uppsättning av hemsköterska med rättighet att härför avdraga intill hälften av barnsängshjälpens belopp (196 §).

Genom föreskrift i stadgarna *kan* för försäkringspliktiga hustrur eller för alla försäkringspliktiga kvinnor av sjukvårdskassan bekostas den vid nedkomsten nödiga vård av barnmorska eller läkare (198 §).

Genom föreskrift i stadgarna *kan* kassan åt havande kvinnor, vilka tillhört kassan minst sex månader, och som på grund av havandeskapet blivit förvärvsodugliga, bereda havandeskapshjälp till sjukhjälpens belopp under tillsammans sex veckor. (Detta understöd *kan* sedermera avdragas från kvinnan före nedkomsten tillkommande barnsängshjälp.) Sjukvårdskassa *kan* vidare i enahanda ordning bekosta för behandling av havandeskapsbesvär nödig vård av barnmorska eller läkare (199 §).

Genom föreskrift i stadgarna *kan* åt barnsängskvinnor (dock ej de i landsjukvårdskassorna försäkrade), så länge de amma sina barn, beredas en amningshjälp

intill sjukhjälpen halva belopp och intill utgången av tolfte veckan efter nedkomsten (200 §).

Slutligen innehåller riksförsäkringslagen i 218 § den viktiga bestämmelsen, att sjukkassa *kan* genom föreskrift i stadgarna åtaga sig att bereda barnsängshjälp jämväl åt *försäkrades icke försäkringspliktiga hustrur*.

Det ligger i själva principen för det tyska socialförsäkringssystemet, att försäkringsförhållandet är bundet vid anställningen i försäkringspliktigt yrke och att det förra upphör samtidigt med det senare. Detta innebär bland annat, att flertalet gifta kvinnor, som icke utöva yrkesarbete, i regel komma att stå utanför försäkringen, och att, vad särskilt moderskapsförsäkringen beträffar, flertalet gifta kvinnor icke bliva delaktiga av dess förmåner. I denna mening finnes ett visst fog för påståendet, att det tyska systemet för moderskapsförsäkringen direkt gynnar de ogifta mödrarna.

För att råda bot för detta missförhållande har man i nyare lagar i andra länder, med bibehållande i övrigt principen om arbetsanställning som villkor för försäkringsplikten, sökt vidga ramen för moderskapsförsäkringen. Sålunda stadgas i den engelska nationalförsäkringslagen av år 1911, att till hustru åt försäkringspliktig arbetare skall vid barnsörd utbetalas ett moderskapsunderstöd av 30 sh. Är hustrun själv försäkringspliktig, kan hon härtill erhålla sjukhjälp med vanligt belopp under 4 veckor i samband med barnsörden. Nyssnämnda 30 sh. äro avsedda att täcka kostnaderna för barnmorska, sköterska, läkare ävensom övriga direkta utgifter i samband med barnsörden.

Den norska lagen om sjukförsäkring föreskriver, att vid kvinnlig sjukkassemedlems nedkomst sjukhjälp skall utgå under sex veckor samt vid behov även läkarvård. Enligt i slutet av förra och början av innevarande år för stortinget framlagda propositioner, skulle emellertid denna understödsverksamhet betydligt utvidgas. Sålunda skulle för framtiden de försäkrades hustrur, som icke själva äro försäkringspliktiga, erhålla en kontant moderskaps hjälp av 40 kronor. (Är barnaföderskan själv försäkringspliktig, skulle hon liksom hittills erhålla sex veckors sjukhjälp.) Därjämte skulle samtliga barnaföderskor — både försäkringspliktiga och hustrur till försäkrade män — erhålla kostnadsfri vård av barnmorska.

Först genom att på sätt, som skett i England och föreslagits för Norge, låta moderskaps hjälpen utgå till samtliga barnaföderskor, tillhörande de kroppsarbetande klasserna, kan moderskapsförsäkringen anses hava nått en tillfredsställande omslutning. Att en sådan lösning av problemet torde kräva, att kostnaderna för moderskapsförsäkringen delvis bäras av det allmänna, är en konsekvens, som styrelsen funnit sig böra i detta sammanhang antyda, men som i övrigt ansetts ligga utanför ramen för föreliggande utlåtande.

Under återopande av vad ovan anförts och med hänsyn särskilt därtill, att frågan om införandet av obligatorisk sjukförsäkring för de kroppsarbetande klasserna i vidsträckt mening numera blivit uppförd på dagordningen även i vårt land, finner styrelsen, att frågan om åtgärder för beredande av bättre vård åt barnsängskvinnor jämte deras nyfödda barn, enklast och bäst utredes i samband med utredningen rörande obligatorisk sjukförsäkring. Moderskapsförsäkringen, av vilken det i motionen berörda spörsmålet endast utgör en del, bör,

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 13 saml. 2 avd. 6 häft. (Nr 6.) 4

enligt styrelsens mening, lösas i samband med sjukförsäkringen. Härför talar icke blott erfarenheten från utlandet, utan även och framför allt den omständigheten, att riksdagen år 1912 bestämt uttalat sig för en sådan lösning.

Uti en inom riksdagens första kammare av Gustav F. Steffen väckt motion (nr 80), vilken såväl till syftemålet som motiveringen nära ansluter sig till den föreliggande, har motionären ock yrkat, att riksdagen i skrivelse till Eders Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Eders Kungl. Maj:t i sammanhang med pågående utredning angående införande av obligatorisk sjukförsäkring jämväl ville föranstalta om en utredning angående vilka åtgärder, som borde vidtagas för att tillförsäkra mindre bemedlade barnsängskvinnor jämte nyfödda barn tjänlig vård och understöd. Såsom av det föregående framgår, sammanfaller detta yrkande fullständigt med styrelsens ståndpunkt. Att för det i ovan berörda motioner avsedda ändamål föranstalta om en särskild, av utredningen angående sjukförsäkringens omdaning oberoende utredning, kan enligt styrelsens mening knappast ifrågasättas, åtminstone icke i vidare mån, än att, oberoende av utredningen om obligatorisk sjukförsäkring och frågan om moderskapsförsäkringen i dess helhet till äventyrs kunde särskilt för sig utredas, vilka åtgärder kunde från det allmännas sida och, utan föregripande av moderskapsförsäkringsfrågan i dess helhet, mera omedelbart vidtagas för ökandet av antalet förlossningsanstalter i riket samt för underlättande av vård å dessa av mindre bemedlade barnsängskvinnor ävensom för tillhandahållandet av så kallade hemsköterskor.

I detta ärendes slutliga handläggning hava deltagit styrelsens chef, byråcheferna Huss, Andersson, Bergsten och Rabenius samt socialfullmäktige v. Sydow och Lindquist.

Stockholm den 4 juli 1914.

Underdånigst:

Theofil Andersson.

Henning Elmquist.